

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นตามลำดับอย่างต่อเนื่องทำให้โลกก้าวเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เทคโนโลยีมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากก่อให้เกิดความสะดวกสบายในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย จึงถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์บนโลก นอกจากนี้เทคโนโลยียังเข้ามามีบทบาทในการหลอมรวมกับพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและกระบวนการที่เคยมีอยู่เดิม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เข้ามามีส่วนในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะก้าวกระโดดและในอนาคตจะยิ่งทวีความสำคัญเพิ่มมากยิ่งขึ้น (กาญจนา จินดาณิล, 2565 : 188)

สำหรับในระบบการศึกษา “บทบาทของเทคโนโลยีไม่ได้เข้ามาทดแทนครู แต่เข้ามาช่วยเสริมศักยภาพของครูและโรงเรียนให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กและการศึกษาไทย ซึ่งการเรียนออนไลน์ที่ดีสำหรับเด็กไทยนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ โดยต้องไม่บังคับให้เรียน อย่างมองว่าการเรียนออนไลน์สามารถทดแทนการเรียนในชั้นเรียนได้ทั้งหมด และการเรียนออนไลน์ที่ดีไม่ใช่การคัดลอกในห้องเรียนมาไว้ในแพลตฟอร์มออนไลน์ แต่ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก” (วิจารณ์ พานิช, 2557) ปฐมวัยเป็นช่วงสำคัญที่พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นรากฐานสำคัญสำหรับอนาคต เด็กที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญของประเทศ การลงทุนในพัฒนาเด็กปฐมวัยถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและให้ผลตอบแทนแก่สังคมในระยะยาว ตามคำกล่าวของ ศ.ดร.เจมส์ เจอแอกแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพของคนในอนาคต (คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ, 2562)

การศึกษาปฐมวัย ถือเป็นการศึกษาที่เป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์ เป็นรากฐานในการเตรียมความพร้อมและเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับวัยต่อไป กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง ช่วงอายุของเด็กปฐมวัยว่าเป็นช่วงที่มีการพัฒนาการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นช่วงอายุที่มีอัตราของการพัฒนาสูง เป็นช่วงเวลาสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่สุดในการพัฒนาสมอง (สิริธร สันแดง, 2559) เพราะฉะนั้นการเสริมสร้างพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการที่ดีของเด็กในทุกๆ ด้านรวมทั้ง

สติปัญญาให้เป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ จนนำไปสู่วัยที่เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตต่อไป โดยหากมองย้อนกลับไปจะพบว่า สื่อเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น หมายถึง วัสดุที่เด็กนำมาเล่นแล้วได้รับความสุข ได้ผ่อนคลาย ได้เรียนรู้ เป็นตัวกลางที่ทำให้เด็กเกิดความรู้จากการได้สัมผัส ได้ลงมือปฏิบัติช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวสาระความรู้จากครูสู่เด็ก เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเข้าใจเรื่องยากๆ ด้วยความง่ายดายและเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

สื่อการเรียนรู้ นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากประการหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนที่นอกเหนือจากตัวผู้สอน ผู้เรียน และเทคนิควิธีการต่าง ๆ บทบาทของสื่อการเรียนการสอนคือ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว ข้อมูลความรู้ หรือสิ่งบอกเล่าของผู้ส่งสารหรือผู้สอนไปสู่ผู้รับหรือผู้เรียน เพื่อทำให้การเรียนรู้ หรือการเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากสถานศึกษา (โรงเรียนกิตติวิทยายา) มีสื่อการสอนและทรัพยากรที่ใช้ในการสอนแตกต่างกัน และโรงเรียนในต่างจังหวัดมักขาดแคลนสื่อและทรัพยากรในการสอน ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน หรือสื่อการสอนที่มีอยู่ล้าสมัยและไม่ตรงกับเนื้อหาสาระที่เด็กเรียน อาจจะมีผลทำให้เด็กเข้าใจหรือจินตภาพถึงเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในบทที่เรียนได้ไม่ดีนัก (สิริธร สันแดง, 2559) หากสื่อมีความน่าสนใจ มีจุดดึงดูดใจให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้ ก็จะ让孩子เกิดความรู้สึกรักอยากเรียนรู้กับสื่อชนิดนั้นๆ ทำให้เกิดพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสมกับวัย ประโยชน์ของสื่อการเรียนรู้ นั้นไม่เพียงแต่ได้รับความรู้เพียงอย่างเดียว เด็ก ๆ ยังได้รับความสนุกสนานและการฝึกประสบการณ์ในกระบวนการคิด วิเคราะห์ การแสดงออกทางด้านความคิดไปพร้อมๆ กันด้วย และเป็นการส่งเสริมความสามารถทางด้านความคิดเพิ่มพูนความรู้พัฒนาคุณภาพของเด็กๆ ให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในสังคมต่อไป (ภักคินันท์ ยอดสิงห์, 2560)

ซึ่งสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นจำเป็นต้องมีจุดดึงดูดใจ เพื่อกระตุ้นต่อความสนใจ ความอยากรู้ อยากเห็นของเด็กปฐมวัย การจัดการเรียนการสอนนั้น กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเน้นการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ มากกว่าการเรียนการสอนแบบรายวิชา ซึ่งครูปฐมวัยจะรู้กันดีเรียกว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยแต่ละวันเด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านการเล่น ผ่านกิจกรรมหลักๆ 12 กิจกรรม คือ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเกมการศึกษา กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมสืบสวน วัฒนธรรม กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ กิจกรรมฟังนิทานสร้างสรรค์ กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมการแสดงวันตรารำลึกครบ 117 ปี โดยถ่ายทอดผ่านสื่อการเรียนรู้ในแต่ละ

ประเภท เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการสื่อสารในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคต เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้และสามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้เหมาะสมกับวัย โดยสื่อเหล่านั้นจะมีสาระการเรียนรู้ตรงกับสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียน และสื่อมีความน่าสนใจทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพ ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการออกแบบเนื้อหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอนและสามารถนำกิจกรรมไปต่อยอดในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านอื่นๆ ต่อไป

คำถามนำวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาการเรียนรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคต
2. เพื่อวิเคราะห์สื่อการเรียนรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคต
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เนื้อหาการเรียนรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคตเป็นอย่างไร
2. สื่อการเรียนรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคตเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการสื่อสารในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคตเป็นอย่างไร

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการสื่อสารในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และนำไปสู่การประยุกต์แบบจำลองการสื่อสารในบริบทของศึกษาศาสตร์
2. ได้นำหลักการจากสิ่งดึงดูดใจผสมผสานระหว่างการเรียนรู้จนเกิดการสร้างสรรค์เนื้อหาได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคต
3. ได้แนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม นำไปใช้ได้กับการผลิตสื่อการเรียนรู้ทุกๆ ไป
4. ได้เพิ่มบทบาทด้านนิเทศศาสตร์ไปสู่การต่อยอดส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยาสวรรคต

5. ได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานนิเทศศาสตร์ในประเด็นของการสื่อสาร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้วิเคราะห์เนื้อหาการเรียนรู้ สื่อการสอน และรูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โรงเรียนกิตติวิทยา โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการระดมสมองในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร คณะครู และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการที่ครูผู้สอนสื่อสารความรู้ไปสู่เด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ ที่เหมาะสม ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Source or Sender) คือ ครูผู้สอน, สาร (Message) คือ เนื้อหาการเรียนรู้, ช่องทางการสื่อสาร (Channel) คือ สื่อการสอน และผู้รับสาร (Receiver) คือ ผู้เรียนหรือเด็กปฐมวัย

การออกแบบเนื้อหา หมายถึง การออกแบบเนื้อหาโดยใช้จุดดึงดูดใจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ จุดดึงดูดใจด้านเหตุผล เช่น ด้านการสาธิต ด้านการสอน เป็นต้น และจุดดึงดูดใจด้านอารมณ์ เช่น ด้านความกลัว ด้านอารมณ์ขัน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยให้เด็กเกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาหรือเกิดองค์ความรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

สื่อการเรียนรู้ หมายถึง ตัวกลางที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์เข้ามาเป็นตัวช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สื่อประเภทวัสดุ (แผนที่, ลูกโลก, รูปภาพ, หุ่นจำลอง, แผ่นฟิล์ม สไลด์) สื่อประเภทอุปกรณ์ (เครื่องฉายสไลด์, เครื่องฉายภาพยนตร์, เครื่องเล่น, แผ่นเสียง), สื่อกิจกรรม (การสาธิต, เกม, สถานการณ์จำลอง) สื่อบุคคล (ครู, พ่อแม่ญาติ, เพื่อน) สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์, หนังสือเรียน, การ์ตูน, เอกสารประกอบการสอนบทเรียนต่าง ๆ) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (คลิปวิดีโอการสอนปฐมวัย) เพื่อช่วยให้เด็กได้เสริมสร้างพัฒนาการเข้าใจเนื้อหา และได้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

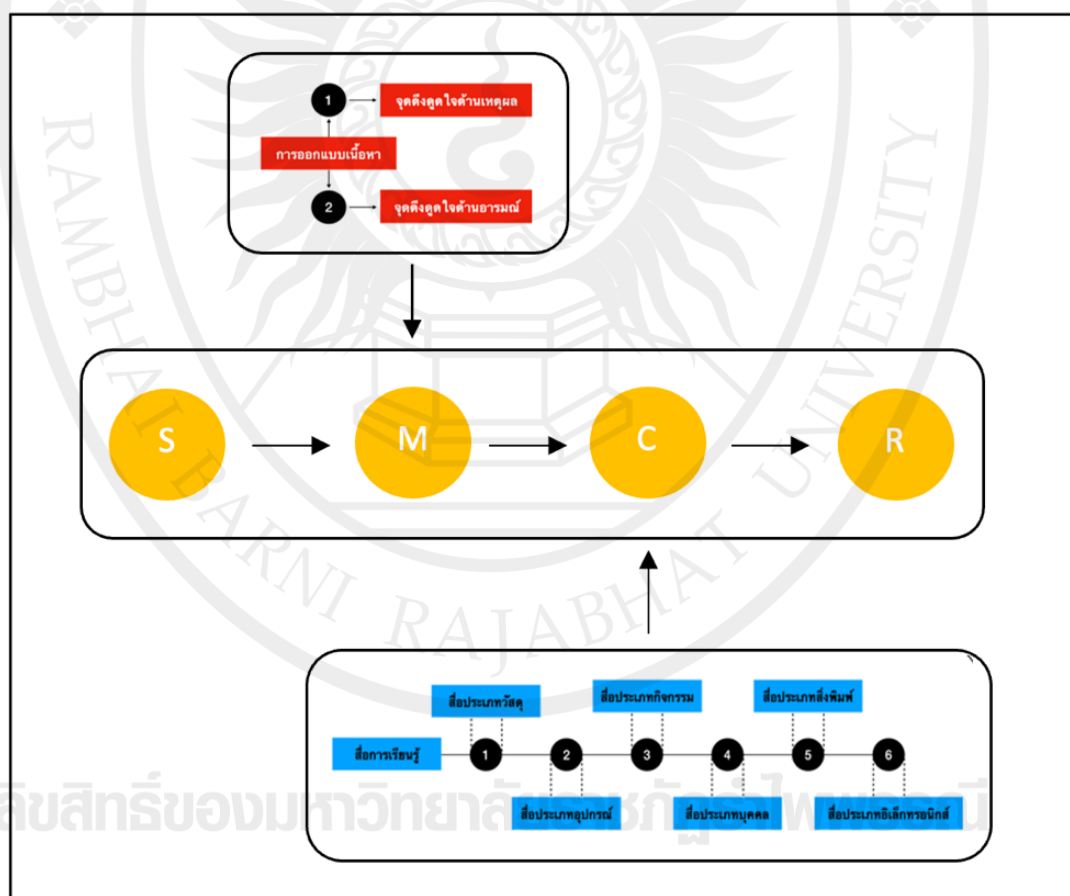
พัฒนาการของเด็กปฐมวัย หมายถึง พัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย (เด็กๆ สามารถใช้ร่างกายและอวัยวะต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่วเหมาะสมกับวัย เช่น ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทักษะการทรงตัว ทักษะการเคลื่อนไหว) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (มีความสามารถในการเข้าใจ จัดการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เหมาะสม เช่น ทักษะ

การจัดการอารมณ์ตนเอง ทักษะการเข้าใจผู้อื่น) พัฒนาการทางด้านสังคม (เป็นความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น ทักษะการมีมารยาทในสังคม ทักษะการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เช่น ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการวางแผน การตัดสินใจและการสังเกต)

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนอายุ 3 ปี - ไม่เกิน 6 ปี ซึ่งเรียนอยู่ในระบบโรงเรียนในระดับชั้นอนุบาล 1 – 3 ซึ่งเคยรับสื่อผ่านการเรียนการสอนของโรงเรียนกิตติวิทยา

โรงเรียนกิตติวิทยา หมายถึง โรงเรียนกิตติวิทยา ตั้งอยู่เลขที่ 6 ถนนกิตติพัฒนา ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมือง จังหวัดตราด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย